

ИШСОНЧ

15

1993
Апр
10-16
апрель
(108)

Ўзбекистон қасаба уюшмалари Федерациясининг ҳафталик газетаси

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ИСЛОМ ҚАРИМОВГА СУРХОНДАРЁ ВИЛОЯТ ҚАСАБА УЮШМАЛАРИ ФАОЛЛАРИНИНГ МУРОЖААТИ

• Азиз ва муҳтарам Ислам Абдуғаниевич!
Бутун халқимизнинг орзу-умиди бўлган Ватан мустақиллиги тобора мустаҳкамланиб бораётганини кўриб, қалбларимиз қувончга тўлаётди. Сиёсий, иқтисодий ва маданий ҳаётимизда рўй бераётган инқилобий ўзгаришлар Сиз олиб бораётган доно ички ва ташқи сиёсат самараси эканини ҳар биримиз юракдан ҳис этиб турибмиз.

Жонажон Ватанимиз мустақилликка эришган қисқа вақт ичида ташқи сиёсий ва иқтисодий алоқаларни мустаҳкамлаш, меҳнатқашларни ижтимоий-иқтисодий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш, унутилаётган кадрларимизни тиклаш, янги давлат тизимини яратиш ва бошқа соҳаларда ўн йилликларга татигулик ишлар бажарилаётганининг гувоҳи бўляпмиз. Буларнинг барчасига, энг аввало, Сизнинг тинчликсевар сиёсатингиз, қолаверса, фуқароларнинг фидокорона меҳнати туфайли эришилаётди. «Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли», «Ўзбекистон келажаги буюк давлат» рисолаларингиз ва бошқа тамоилларингизни зўр иштиёқ билан ўқиб-ўрганиб, истиқлол ва истиқболга бўлган ишонч-иътиборимиз яна ҳам ошиб борапти. Иқтисодий қийинчиликлардан ўтди чикиб кетишимизга, мустақил диёримизга ёруғ кунлар боқишига, Ўзбекистон яқин йиллар мобайнида фақат Шарқнинг эмас, балки бутун жаҳоннинг энг тараққий этган мамлакатларидан бирига айланишига шак-шубҳамиз йўқ.

Мамлакат тараққиёти ва равнақи халқнинг юртбошига бўлган ишонч-этиқодига боғлиқ. Сиз миллатпарвар, халқпарвар, юртпарвар улуғ инсон сифатида ҳар бир ватандошимизнинг меҳрини қозонгансиз, десак муболаға бўлмас. Сиз она халқимизнинг эмас, қўшни мамлакатлар халқларининг ҳам тўғри-этиборини қозонган жафоқашсиз. Тожикистонда ва умуман бутун Марказий Осиё минтақасида тинчлик ва осойишталикни сақлаш йўлидаги сазойи-ҳаракатларингизни барча тинчликсевар кучлар юксак қадрламоқда. Дарҳақиқат, тинчлик барча бойликлар манбаидир. Буни халқимиз азалдан эътироф этиб келган ва осойишталик учун курашган. Шу жиҳатдан Сизнинг тинчликсевар сиёсатингиз энг оқилона сиёсатдир. Биз бу сиёсатни чин қалбдан маъқуллаймиз.

Бозор иқтисодиётига ўтиш жараёнида олдимизда кўпгина муаммолар турганлиги сир эмас. Лекин Сиз чиқараётган фармонлар ва ҳукумат қарорлари бу муаммоларни ҳал этишда, бозор муносабатларига босқичма-босқич ўтишда қулай имкониятлар яратмоқда. Вилоят қасаба уюшмалари вилоят аҳолисининг ижтимоий-иқтисодий ва ҳуқуқий жиҳатдан ҳимоялашда ҳокимият билан ҳамкорликни яна ҳам кучайтираверади.

Сурхондарё вилоят қасаба уюшмалари Кенгаши аъзолари Сиз чиқарган фармонлар ҳар бир район ҳамда меҳнат жамоаси ҳаётига татбиқ этилишига, юртимизда сиёсий барқарорлик сақланишига, барча соғлом кучлар сизнинг теварагингизда жипслашувига куч-ғайратларини аямайдилар. Мустақил Ўзбекистон Республикасини жаҳон афкор оммаси кўзи ўнгида гуллаб-яшнаган диёрга, тинчлик ва осойишталик барқарор бўлган мамлакатга, халқи бой-бадавлат ўлкага айлантиришда Сизга муҳтарам Ислам Абдуғаниевич мустаҳкам соғлиқ, куч-қувват, бахт ва омад тилаймиз.

Вилоят қасаба уюшмалари Кенгашининг учинчи анжумани қатнашчилари.

КЕНГАШИБ ОЛИШДИ

...БИР КҮН БЕРАР МЕВА-Ю ЯПРОҚ

КҮЧАТ экиб, боғ яратганининг кўнглида юз йиллик умрнинг навбахори барқарор. Униб-улгайиб викор ёйган дарахтлардай қадди тик, бўй-басти адл доим. Эртанги кунга ризқ-рўз, қут-барақа ҳозирлаш, ўлкамизнинг эртанги кунини ҳам ўзи яратган боғлари кўрқидай латофат барқ уришини орзуси билан яшнайди у. Хусни ёқут, ширинликда бол шигил-шигил мевалардан маржон таққан шоҳларни кўрган чок севинч тўла кўзларида қалбдаги бир олам ифтихор чарақлаши бекиёс. Гунча гул бўлай деб кўз очган гулзорлар чаманига қуёш маҳлиё. Ана шундай баҳмал ранг боғларда бир лаҳзалик сайрга қонган инсон бир умрга гул бўлиб қолгиси келади. Кўчатлар фарзанд, унга парварши берган боғбонда эса ота-она мисол чексиз буюқлик бор.

Даврон АХМАД олган сурат.

Ўзбекистон қасаба уюшмалари федерацияси кенгашида Тошкент шаҳри, Тошкент, Жиззах, Сирдарё ва Бухоро вилоятларидаги йирик корхоналар, ташкилотлар ва олий ўқув юртли қасаба уюшма кўмиталари раислари билан учрашув бўлиб ўтди. Унда бозор иқтисодиётига ўтиш шароитида Ўзбекистонда қасаба уюшма ҳаракатини ривожлантириш Концепцияси муҳокама қилинди. Шунингдек, қасаба уюшма аъзолигининг айрим масалалари кўриб чиқилди.

Учрашув қатнашчилари қасаба уюшма фаолиятини яхшилаш юзасидан қатор таклифларни ўртага ташладилар. Ўзбекистонда қасаба уюшма ҳаракати бирлигини мустаҳкамлашнинг асосий йўналишларини белгилаб олдилар. Улар қасаба уюшма ҳаёти масалалари бўйича бундан буён ҳам шундай учрашувлар ўтказиш мақсадга мувофиқ деб таъкидладилар.

Учрашувда Ўзбекистон қасаба уюшмалари Федерацияси кенгаши раисининг биринчи муовини Т. Х. Собитов, Федерация кенгаши раисининг муовини М. М. Тўлаганова қатнашдилар.

Б. АХМЕДОВ.

Хабарлар

МАҒЗИ

● **ТУРКИЯ** Республикаси Президенти Турғут Ўзол бошчилигидаги расмий давлат делегацияси Ўзбекистонга таширф буюрди. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Қаримов билан Туркия Президенти ўртасида музокаралар бўлиб ўтди, битимлар имзоланди. Туркиялик меҳмон пойтахтимизнинг диққатга сазовор жойларини кўздан кечирди. Ҳурматли меҳмон Бухорода бўлиб ислом оламининг буюк алломаларидан бири ватандошимиз Баҳоуддин Нақшбандий ҳазратлари масжидини ва бошқа тарихий жойларни зиёрат қилди. Унга республикамиз Президенти Ислам Қаримов ҳамроҳлик қилди. 7 апрель куни Турғут Ўзол бошчилигидаги давлат делегацияси Тошкентдан Бишкекка учиб кетди.

● **ЎЗБЕКИСТОН** Республикаси Президентининг Фармони билан Ўзбекистон гўшт ва сут саноати давлат-акционерлик уюшмаси («Ўзгўштсаноат») ташкил этилди. Уюшма юридик шахс ҳуқуқларига эга бўлган хўжалик уюшмаси ҳисобланади ва у чорва молларни харид қилиш, бурдоқига боқиш ва тайёрлашни, гўшт ва сутни қайта ишлашни ҳамда уларни сотишни таъминлайдиган давлат-акционерлик, ижара ва жамоа корхоналарини ихтиёрийлик асосида бирлаштиради.

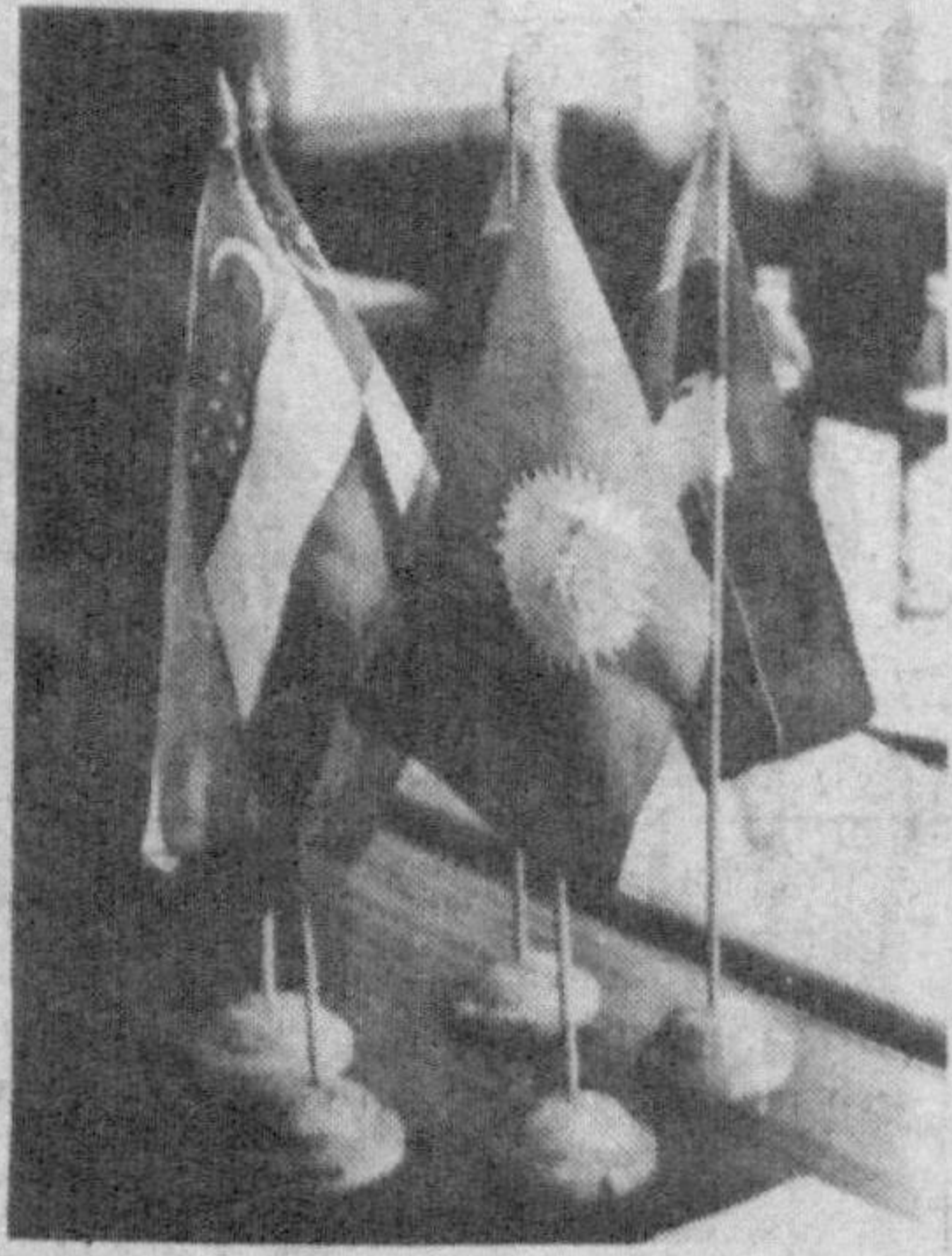
● **ЎЗБЕКИСТОН** Республикаси Вазирлар маҳкамаси белгиланган ҳарбий ва муқобил хизмат муддатларини ўтаб бўлган шахсларни Қуролли Кучлар, чегара ва ички қўшинлар сафларидан заҳирага бўшатил ҳақида ҳамда фуқароларни муддатли ҳарбий ва муқобил хизматга чакирши тўғрисида қарор қабул қилди.

● **ЎЗБЕКИСТОН** Республикаси Вазирлар маҳкамаси бу йил атоқли ўзбек шоҳари Фафур Гулом таваллуд топганига 90 йил тўлиши муносабати билан ушбу қутлуг санани муносиб нишонлаш ҳақида махсус фармойиш чиқарди.

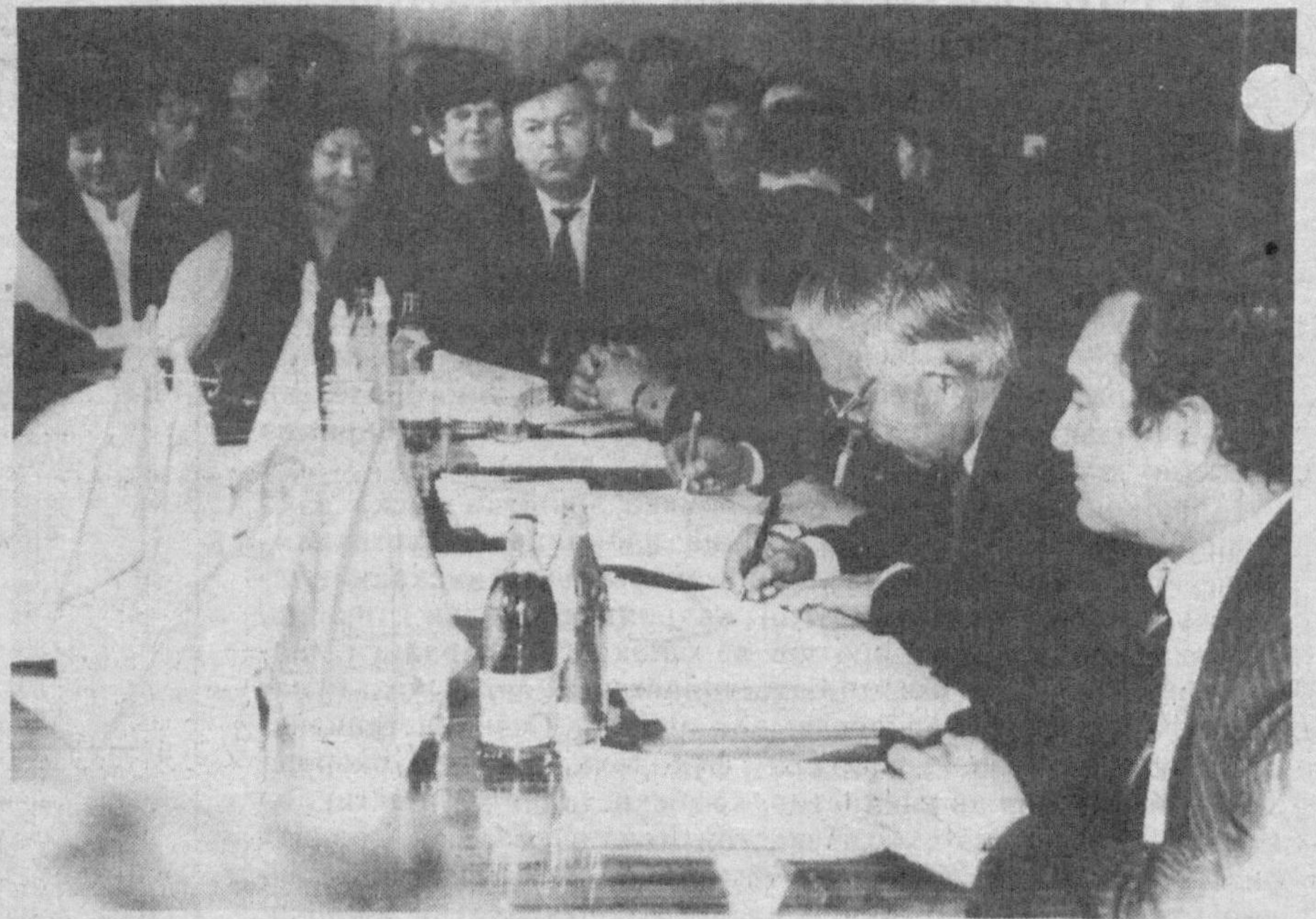
● **ХАЛҚ** депутатлари Жиззах вилоят кенгашининг навбатдан ташқари бўлиб ўтган сессиясида ташкилий масала кўрилди. Вилоят ҳокими Э. Турсунов бошқа ишга ўтганлиги муносабати билан вазифасидан озод қилинди. «Ўзмевабазавотузумсаноати» концерни раиси бўлиб ишлаган Алишер Тошқенбоев вилоят ҳокими этиб тасдиқланди.

● **ТЕРМЕЗ** шаҳридаги «Алпомиш» ўйингоҳида Шарқнинг буюк алломаси Ал Ҳаким ат-Термизий хотирасига бағишланган полвонларнинг халқаро мусобақаси бўлиб ўтди. Сурхондарёлик Урол Тўраев мусобақанинг мутлақ ғолиби бўлди ва Республика Президенти таъсис этган 1 миллион сўмлик мукофотини қўлга киритди.

● **КОРАҚАЛПОГИСТОН** Республикасининг Тахтақўпир районида сувни чучуқлаштириб берадиган ноёб ишоот фойдаланишга топширилади.

ҲАМКОРЛИК ДАСТУРИ ИМЗОЛАНДИ

ТОШКЕНТДА Мустакил Давлатлар Ҳамдўстлигига кирувчи мамлакатлар ўрмон тармоқлари ходимлари касаба уюшмалари Федерацияси Марказий Кенгаши раёсатининг йиғилиши бўлди. Марказий Кенгаш раиси В. П. Карньюшин олиб борган йиғилишда Қозоғистон, Қирғизистон Тожикистон ва Ўзбекистон республикалари ўрмон тармоқлари ходимлари касаба уюшмалари Марказий ҳамда Республика Кўмиталарининг раисла-

ри иштирок этдилар. Унда Марказий Кенгаш билан аъзолик ташкилотларининг тармоқ меҳнаткашларини 1993 йилда ижтимоий-иқтисодий жиҳатдан ҳимоялаш бўйича биргаликда олиб борадиган ишларининг асосий йўналишлари, касаба уюшма аъзолигининг асослари, Федерацияни халқаро ижтимоий сўғурта Ассоциациясига кириши, МДХ мамлакатларида пенсия ва нафақа таъминотининг тартиб-қоидалари ҳамда аъзолик ташкилотлари-

нинг ўзига хос масалалари муҳокама қилинди. Маърузачи ва нотиклар ўз республикаларида ўрмончиликнинг ҳозирги аҳволи, мебель ва ёғочсозлик саноатини ривожлантириш истикболлари, Марказий Осиёда тармоқ меҳнаткашларининг иқтисодий манфаатларини ҳимоялаш йўллари, ўзаро ҳамкорлик асослари ҳақида батафсил тўхталдилар.

Йиғилишда Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси кенгаши

раиси Б. А. Алламуродов нутқ сўлади. Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон ва Ўзбекистон республикалари ўрмон тармоқлари ходимлари касаба уюшмаларининг ўзаро ҳамкорлиги тўғрисидаги шартнома имзоланди.

(Шартнома матни газетада эълон қилинмоқда).

Тожибой АЛИМОВ,
«Ишонч» муҳбири.

ҚОЗОҒИСТОН, ҚИРҒИЗИСТОН, ТОЖИКИСТОН ВА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАЛАРИ ЎРМОН ТАРМОҚЛАРИ ХОДИМЛАРИ КАСАБА УЮШМАЛАРИНИНГ ЎЗАРО ҲАМКОРЛИГИ ТЎҒРИСИДА ШАРТНОМА

Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон ва Ўзбекистон Республикалари ўрмон тармоқлари ходимлари касаба уюшмалари (бундан кейин тарафлар деб аталади) ўз қурултойларида қабул қилинган Уставларини тан олган ва ҳурмат қилган ҳолда ушбу шартномани туздилар. Шартномани тузишдан асосий мақсад — касаба уюшмалари ҳаракатларини бирлаштириш, касаба уюшмалари ижтимоий-иқтисодий манфаатларини муҳофаза қилиш, меҳнатга ҳақ тўлашни такомиллаштириш, иқтисодий вазиятни, ишлаб чиқаришда меҳнат ва маиший шароитларни яхшилаш, меҳнаткашларни соғломлаштириш, бозор муносабатларига ўтиш жараёнида уларни иш билан тўла бандлигини таъминлашда ўзаро ҳамкорликда фаолият кўрсатиш ва тadbирлар белгилашдан иборатдир.

Тарафлар қуйидаги масалаларда келишиб олдилар:

— ўз ҳаракат фаолиятларида инсон ҳуқуқлари умумий декларациясига, касаба уюшмалари ҳаракати халқаро конвенциясига амал қилиш;

— тарафлардан ҳар бирининг тенг ҳуқуқлилигини тан олиш, уларнинг ички ишларига аралашмаслик;

— бир-бирларига зарар келтириши мумкин бўлган ҳатти-ҳаракатларга йўл қўймаслик;

— қабул қилинган мажбуриятлар ва ҳамкорлик қилишнинг ҳамма тан олган принципларининг бажарилишини таъминлаш.

ТАРАФЛАРНИНГ МАЖБУРИЯТЛАРИ

1. Ўзаро келишувга кўра учрашувлар, консултациялар ўтказиш, ходимларни ўқитиш, касаба уюшмалари ҳаётига оид масалалар бўйича ахборотлар алмашиш, касаба уюшмалари тизимини, касаба уюшмалари кўмиталари фаолиятини такомиллаштириш, касаба уюшмаси аъзоларининг ижтимоий-иқтисодий ва ҳуқуқий манфаатларини муҳофаза қилиш бўйича биргаликда ҳаракат қилиш.

2. Тармоқ касаба уюшмаси ҳаётининг энг муҳим долзарб масалаларига оид ўтказилган раёсатлари, мажлислари ҳақида бир-бирларини хабар-

дор қилиш, ўрмон тармоқлари меҳнаткашларининг қонуний манфаатлари ва ҳуқуқларини ҳимоя қилишга тааллуқли бўлган қонун лойиҳалари ишлаб чиқишда тармоқ касаба уюшмаларининг иштирокини таъминлаш.

3. Ушбу шартномага имзо чеккан ҳудудий тармоқ касаба уюшмалари кўмиталарининг беvosита алоқа қилишлари учун шарт-шароитлар яратиш.

4. Тарафлар илтимос қилган тақдирда, бу бошқа тарафнинг манфаатларига зид келмаса, улар бошлаган ишларни қўллаб-қувватлашни амалга ошириш.

5. Мураккаб иқтисодий ҳолатлар содир бўлганда, табиий офат юз берганида, сиёсий мазмунга эга бўлмаган жамоа ҳаракатлари пайтида бир-бирларига моддий ёки бошқа турдаги ёрдам бериш.

6. Ишлаб чиқаришдаги жароҳатланишларнинг олдини олиш, меҳнат шароитларини яхшилаш борасидаги ишлардан, касаба уюшмалари ва хўжалик идоралари ўзаро ҳамкорлигининг янги шакллари, катта туркумда ишлаб чиқарилган технологик жиҳозлар, дастгоҳлар ва бошқа машина-механизмлардаги конструктив камчиликлар туфайли оғир оқибатларга олиб келадиган ҳодисалардан бир-бирларини хабардор қилиб бориш.

7. Ўрмон тармоқлари меҳнаткашларига санаторий-курорт хизмати кўрсатиш, уларнинг болалари ва она аъзоларини соғломлаштириш соҳаларида бир-бирларига ёрдам бериш.

8. Тарафлар вакилларини ўтказиладиган республика ва халқаро тadbирларга меҳмон сифатида тақлиф қилиш.

9. Тарафларнинг бошқа халқаро касаба уюшмалари ташкилотлари ва бирлашмалари билан ҳамкорлик қилишга қаратилган ҳаракатларини қўллаб-қувватлаш.

Бир-бирларига халқаро касаба уюшмаси ҳаракатида тўпланган тажрибаларини ўрганишга ёрдамлашиш, жумладан бошқа мамлакатларнинг турдош касаба уюшмалари билан алоқалар ўрнатишга оид ахборотларни бериш.

10. Турли объектив сабабларга кўра ўрмон тар-

моғи ходимлари касаба уюшмасининг аъзоси бир республикадан бошқа республикага кўчиб боргудек бўлса, унинг касаба уюшмасидаги стажини сақлаб қолган ҳолда иш билан таъминлашга ёрдам бериш.

Ушбу шартнома тарафларнинг сайланган муддати тугагунга қадар амал қилади ва уларнинг ваколатли шахслари томонидан имзоланган кундан бошлаб қучга қиради, унга барча тарафларнинг келишувига кўра ўзгартишлар киритиш мумкин.

Шартнома бошқа суверен давлатларнинг тармоқ касаба уюшмалари билан ҳамкорлик қилишнинг чеклаб қўймайди.

Шартномани бекор қилмоқчи бўлган тараф бу ҳақида икки ой олдин тарафларни ёзма равишда хабардор қилиши керак.

Ушбу шартномани бажариш жараёнида содир бўлаётган баҳсли масалалар тенг ҳуқуқлилиқ асосида ҳал этилади.

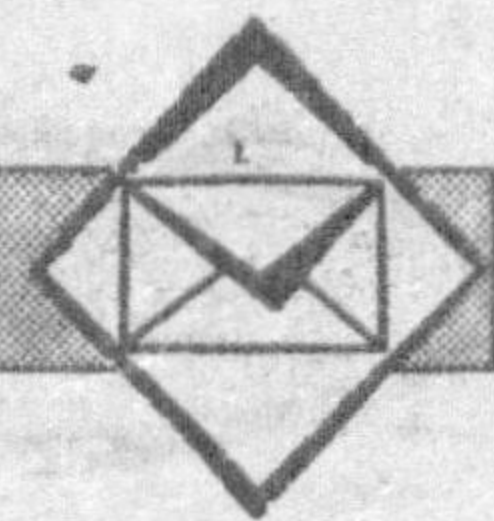
Шартнома қозоқ, қирғиз, тожик, ўзбек ва рус тилларида кўчирилган. Уларнинг ҳар бири тенг қучга эгадир.

Қозоғистон ўрмон тармоқлари ходимлари касаба уюшмаси номидан касаба уюшмаси Марказий Кўмитаси Раиси **Ж. Р. УНАЛБОЕВ**,

Қирғизистон ўрмон тармоқлари ходимлари касаба уюшмаси номидан касаба уюшмаси Республика Кўмитаси Раиси **К. М. АСАНХЎЖАЕВ**,

Тожикистон ўрмон тармоқлари ходимлари касаба уюшмаси номидан касаба уюшмаси Республика Кўмитаси Раиси **Ф. Х. ХИКМАТОВ**,

Ўзбекистон ўрмон тармоқлари ходимлари касаба уюшмаси номидан касаба уюшмаси Марказий Кўмитаси Раиси **П. Н. НУРМИРЗАЕВ**.

Саволларга Тошкент Давлат иктисодиёт университети профессори Талъгат Саъдуллаев, ҳуқуқ кафедрасининг катта ўқитувчиси Йўлдош Турсунов ва иктисодчи Санжар Расуловлар жавоб берадилар.

Район, шаҳар типдаги ҳамда қишлоқ ҳудудларидаги маданият уйлари, клуб ва кутубхона ҳодимларига қандай имтиёзлар берилган?

А. АБДУРАҲИМОВ,
Наманган вилояти, Тўрақўрғон райони маданият уйи.

Маданият ходимлари ҳам бошқа табақага тааллуқли меҳнатчилар билан бир қаторда ҳуқуқлардан фойдаландилар. Аммо уларга ўқи-

тувчилар ёки соғлиқни сақлаш ходимлари учун белгиланганга ўхшаш махсус кўшимча имтиёзлар беришни кўзда тутувчи ҳуқуқий ҳужжат ҳозир-

ча қабул қилинганча йўқ.

Аммо Ўзбекистон Президентининг Фармониға мувофиқ (1992 йил 31 декабрь) «Ўзбекистон халқ артисти» ва «Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист» унвонига эга бўлган шахсларнинг иш ҳақлари, мансаб маошлари ва нафақаларига устама кўшиб бериш назарда тутилди.

Келажакда бу имтиёзлар янада кенгайиши мумкин.

Мен Элликқалъа район Бўстон шаҳридаги пахта тозалаш заводи микрорайонида истиқомат қиламан. 1992 йил 6 май кунини фарзанд кўрдим. Мен ишлаётган район марказий бирлашган касалхонаси бухгалтерияси 250 сўм миқдоридан суюнчи пули берди. Лекин 1992 йил 1 апрелдан эътиборан суюнчи пули 750 сўм бўлган деб эшитаман. Шу тўғриси?

С. ИБРОҲИМОВА,
Қорақалпоғистон республикаси, Элликқалъа райони.

Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси кен-

гашининг 1992 йил 13 апрелдаги № 16-3 сонли қарорига асосан 1992 йил 1 апрелдан бола туғилишига бериладиган суюнчи пули 750 сўм миқдоридан белгиланган.

Сизга ишлаётган жойингиздан бухгалтерия суюнчи пулини 750 сўм миқдоридан тўлаши керак.

Ўқитувчиман, ёшим 46 да. Меҳнат фаолиятим (стажим) 24 йил. Мен тўғридан-тўғри меҳнат нафақасига чиқишим мумкинми? Агар мумкин бўлса неча сўм билан? Ёки меҳнат фаолиятим (стажим) етмайdimи?

Йўлдош АЛИ,
Сурхондарё вилояти.

Меҳнат фаолиятингиз да бўлганлиги учун Сиз 24 йил бўлиб, ёшингиз 46 қариллик нафақасига чиқи-

шингиз мумкин эмас, чунки 1990 йил 15 майдаги (ҳозирги кунда ўз кучини йўқотмаган) СССР фуқароларини нафақа билан таъминлаш тўғрисидаги қонуннинг 2-бўлим 13 моддасига асосан меҳнат фаолияти 25 йилдан кам бўлмаган ҳолда эркаклар 60 ёшда қариллик нафақасига чиқиши мумкин.

Январь ойида бир неча ходим меҳнат таътилиги кетди. 1 январь 1993 йилдан бошлаб ойлик маош оширилиши муносабати билан таътил ҳақи қандай ҳисобланади?

А. АБДУРАҲМОНОВ,
Сурхондарё вилоят Бойсун райони.

Ўзбекистон Республикаси Меҳнат вазирлигининг 18 январь 1993 йил № 1/ 7 ва Ўзбекистон Республикаси касаба уюшмалари Федерацияси Кенга-

шининг 8 февраль 1993 йил № 24/1 қарорларига асосан таътилга чиқувчининг таътил пули олдиндан белгиланган ойлик маошига ўтган тўлиқ 1 йил давомида берилган мукофот, кўшимча ҳақ ва иш ҳақи жамғармаси таркибига кирувчи бошқа қийматларнинг ўн иккидан бир қисми кўшиб ҳисобланади.

Биз мактаблараро ўқув ишлаб чиқариш комбинатида ишлаб чиқариш таълими усталари бўлиб ишлаймиз. Айтингчи, бизга тоифалар бўйича иш ҳақи қанча миқдорда тўланиши керак?

М. МАДРАҲИМОВ,
Фарғона вилояти.

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг 1992 йил 26 декабр «1 январь 1993 йилдан меҳнатга ҳақ тўлаш бўйича Ягона тариф сеткасини татбиқ қилиш ҳақида»ги Қарорига асосан Меҳнат Вазирлиги томонидан ишлаб чиқилган 8 январь 1993 йил № 48 10—1 «Халқ хўжалиги со-

ҳаларида ишчи ва хизматчиларга Ягона тариф сеткаси асосида ҳақ тўлаш бўйича тавсиянома»нинг «Халқ маорифи ташкилотларида маълум лавозимларнинг тоифалар бўйича маошлари» иловасида куйидагича маошлар белгиланган:

Олий, махсус ўрта ва ҳунар-техника билим юртла-

рида—
Ихтисоси иккинчи тоифали ишлаб чиқариш таълими устасига—

6 разряд 4700 сўм
Ихтисоси биринчи тоифали ишлаб чиқариш таълими устасига—

7 разряд 5225 сўм
Демак сизларга тоифангизга қараб юқорида қайд этилган маошлардан бири белгиланиши керак.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1 апрелдаги «Меҳнат ҳақи пенсия ва стипендияларни ошириш ҳақида»ги Фармонига биноан ойлик маошингиз яна 20 фоиз ортиши керак.

1. Давлат хўжалиги болалар боғчаси тарбиячиларининг маоши қанча бўлиши керак?

2. Отам 30 сотих ерга тамаки экиб давлатга 1170 кг. тамаки топширди ва 300000 сўм даромад қилди. Хўжалик бошқаруви эса ҳисобкитобда турли солиқларни баҳона қилмоқда.

Ҳукумат қарорларига биноан қишлоқ хўжалик корхоналари қандай солиқлардан озод қилинган. Деҳқонга олинган даромаднинг 70 фоизи берилиши керакми?

А. АЛИЕВ,
Қашқадарё вилояти, Китоб райони,
Шодмон Умаров номли давлат хўжалиги.

1. Ўзбекистон Республикаси Меҳнат Вазирлигининг 8.01.1993 йил № 43/ 10—1 тушунтириш хатига асосан болалар боғчаси муассиси қандай ташкилот бўлишидан қатъий назар тарбиячи тўлиқ ставка ишлаганда иш ҳақи куйидагича белгиланган:

Махсус ўрта маълумотли тарбиячи —4225 сўм;
олий маълумотли тарбиячи—4700 сўм;
иккинчи даражали тарбиячи—5225 сўм;
биринчи даражали тарбиячи—5800 сўм;
олий даражали тарбиячи —6350 сўм;

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1 апрелдан «Меҳнат ҳақи, пенсия ва стипендияларнинг миқдорини ошириш тўғрисида»ги Фармониға биноан юқорида кўрсатилган маошлар 20 фоизга ортади.

2. Хатингизни мазмунига қараганда отангиз давлат хўжалигида ишлаб чиқаришнинг «ички ижара» усулида ишлаган.

Қишлоқ хўжалиги корхоналари (давлат ва жамоа хўжаликлари, ширкат, кичик ва шахсий корхоналар, фермер хўжаликлари) ишлаб чиқарган қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг барча турлари бўйича Ўзбекистон Республикаси «Солиқлар ҳақидаги қонунга асосан ялпи даромад солиғидан, кўшимча қиймат солиғидан ва акция солиқларидан озод этилганлар.

Солиқларнинг қолган турлари ва тўловлари (ижтимоий суғурта, иш ҳақидан олинган даромад солиғи, йўл солиғи ва бошқалар) бўйича муаммолар «шартнома»даги томонларнинг ҳуқуқ ва вазифаларида ўз аксини топиши керак.

Олинган даромаднинг неча фоизи ижарачининг даромади бўлиб белгиланиши экилаётган экин тури, шу хўжаликнинг табиий шароити ва етиштирилаётган маҳсулотнинг техника ва озуқа билан таъминланганлик даражасига боғлиқ.

Мактабимизда 1800 нафар ўқувчи ўқийди. Мен шу ерда хўжалик ишлари бўйича директор ўринбосари вазифасида ишлайман.

Янги ягона тариф сеткаси бўйича менга қанча ойлик маоши белгиланиши керак? Ўқитувчиларга берилётган имтиёзлардан, яъни электр энергияси, газ ва сувдан бепул фойдалана оламанми?

Т. КОМИЛОВ,
Наманган вилояти, Уйчи ноҳияси,
№ 23 мактаб.

Ўзбекистон Республикаси Меҳнат вазирлигининг 8 январь 1993 йил № 43/ 10—1 тушунтириш хатига асосан Сизнинг ойлик маошингиз 7 тариф разряди бўйича 5225 сўм қилиб белгиланган.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1 апрелдан «Меҳнат ҳақи, пенсия ва стипендияларнинг миқдорини ошириш тўғрисида»ги Фармониға биноан ойлик маошингиз яна 20 фоиз ортиши керак.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1992 йил 5 февралдаги «Республика олий ва ўрта махсус ўқув юртлари профессор ўқитувчилари, илмий ходимлар ва ўқув таътилидан ташқари ёрдамчи хизматчиларга бериладиган кўшимча имтиёзлар ҳақида»ги Фармониға асосан Сиз ўқитувчиларга берилётган имтиёзлар, яъни электр энергияси, газ ва сувдан бепул фойдаланиш ҳуқуқига эга эмассиз.

● Саҳифани муҳбирлар билан ишлаш бўлими тайёрлади.

Бозор муносабатлари — хўжалик юритишининг янги усули. Ривожланган мамлакатлар бу усулга кўндан бери амал қилиб келаётганлиги учун ҳам улар ҳар томонлама камол топмоқда. Улар тажрибасига биз ҳам амал қилсак, тезда иқтисодий бўҳронлардан чиқиб кетсак ажаб эмас. Шунинг назарда тутиб биз Америка коллежлари ва университетларида яхши таниш бўлган олимлар К. Макконели ва С. Брюнинг «Замонавий иқтисодий муаммолар» рукни остида эълон қилинган «Экономикс» китобининг бир бобини эътиборингизга ҳавола этаймиз. Биринчи мақолада гап маъмурият ва касаба уюшма ташкилотлари ўртасида жамоа шартномаси тузиш тартиби ҳусусида боради.

ЖАМОА ШАРТНОМАЛАРИНИ ТУЗИШ

КАСАБА уюшмаси ҳаракати су-сайганига қарамай, жамоа шартномалари тузиш ишчилар ва маъмурият орасида муҳим восита бўлиб қолди. Амалдаги ҳисобларга кўра, ҳозир Қўшма Штатларда деярли 200000 жамоа шартномаси тузилган.

ЖАМОА ШАРТНОМАЛАРИНИ ТУЗИШ ТАРТИБИ

ЧЕТДАН кутатган киши учун жамоа шартномаларини тузиш, гўё ишчилар ва маъмурият орасида ҳар икки-уч йилда бир бўлиб ўтадиган кучли тўқнашувдек туюлади. Газеталарнинг хабарлари бўйича ишчилар ва маъмурият ўз зиддиятларини иш ташлашлар, кўтарилишлар, кўпинча эса ҳуравонлик ҳаракатлари билан ҳал қиладилар, деган таассурот уйғониши мумкин.

Бундай таассурот бутунлай нотўғридир. Жамоа шартномаларини тузиш — кўпчилик ўйлаётгандек, жанжалли тadbирлар эмас. Муҳим контрактлар тузиш юзасидан музокара-ларда касаба уюшмаси намоёндаси сифатида маҳаллий ва умумийлат даражасидаги мансабдор шахслар ҳамда ҳуқуқшунослар, иқтисодчи — олимлар катнашадилар. Маъмурият номидан фирма ҳаракатини белгиловчи юқори даражали мансабдор шахслар, завод бошқарувчилари, фирманинг кадрлар масаласи, меҳнат муносабатлари бўйича мутахассислари, ҳуқуқшунослари ва иқтисодчилари иш кўрадилар. Музокара-ларда касаба уюшмаси оdatда ташаббусни қўлга олиб, ўз талабларини кўяди, улар амалдаги меҳнат битимига аниқ тузатишлар киритади. Кейин бу талабларнинг фойдали ва салбий томонлари муҳокама қилинади. Одатда, муроcага олиб келувчи қарорлар қабул қилинади, улар янги меҳнат битимларига киритилади. Иш ташлашлар, кўтарилишлар ва ҳуравонлик ҳаракатлари конда бўлмай истисно тарзида рўй бериши мумкин. 95 фоизга яқин жамоа шартномалари ишни тўхтатмаган ҳолда тузилади. Охириги йилларда ишчилар ва маъмурият орасида рўй бераётган келишмовчиликлар туфайли ишни тўхтатиб қўйиш натижасида ҳар йили умумий иш соатининг 0,2 фоизи йўқотилганлиги эътироф этилган. Ишчилар ва маъмурият муроcасозлик ва келишувга мойил эканликларини намоён этмоқдалар...

МЕХНАТ БИТИМИ

Жамоа шартномалари турли хил шаклга эга бўлади. Уларнинг баъзилари хайрон қоларли даражада кески. 2—3 бетни ташкил қиладилар, бошқалари — ҳаддан ташқари катта, 200—300 бетдан иборат бўлади. Баъзи битимлар фақатгина маҳаллий касаба уюшмасига ва бир корхонанинг ўзига тегишли бўлса, бошқалари саноатнинг бутун бир тармоғи учун иш ҳақи микдорини, иш кунининг давомийлиги ва иш шароитини белгилайди. «Уртача» ёки «бир типдаги» жамоа шартномалари бўлмайди. Жамоа шартномалари оdatда тўртта асосий соҳани қамраб олади:

- 1) касаба уюшмасини эътироф этиш даражаси ва мақоми, шунингдек, маъмуриятнинг бош вазифаси;
- 2) иш ҳақи микдори ва иш кунининг давомийлиги;
- 3) иш стаж ва бандлик кафолати;
- 4) меҳнат низоларини ҳал қилиш тартиби.

КАСАБА УЮШМАСИНИНГ МАҚОМИ ВА МАЪМУРИЯТНИНГ БОШ ВАЗИФАСИ

Касаба уюшмалари маъмурият томонидан турли даражада эътироф этилади. Касаба уюшмалари нуктан назаридан қараганда маъқул тартиб куйидагича:

- 1) фақат касаба уюшмаси аъзо-

ЗАМОНАВИЙ ИҚТИСОДИЙ МУАММОЛАР

«ЭКОНОМИКС» КИТОБИДАН «ИШ БОЗОРИ МУАММОЛАРИНИ КАСАБА УЮШМАЛАРИ ҲАРАКАТИ».

ларини ишга қабул қиладиган корхона;

2) барча ишловчилар маълум бир муддат давомида касаба уюшмасига аъзо бўлишлари керак бўлган корхона;

3) фақат касаба уюшмаси аъзоларигина эмас, балки бошқалар ҳам ишлаши мумкин бўлган корхона.

Фақатгина касаба уюшмаси аъзоларини ишга қабул қиладиган корхоналар Тафт-Хартли қонуни билан таъқиқлангунга қадар, улар касаба уюшмасини энг кўп кафолатлар билан таъминлар эдилар. Бундай корхонага ишга киришдан олдин ишчи касаба уюшмасига аъзо бўлиши лозим эди. Барча ишчилар касаба уюшмаси аъзолари бўлиши лозим бўлган корхона мақоми, ишбилармонга касаба уюшмаси аъзоси бўлмаганларини шарт билан ишга ёллаш ҳуқуқини беради, яъни маълум бир давр ичида, масалан, 30 кун ичида улар касаба уюшмасига аъзо бўладилар ёки ишдан кетадилар. Тахминан 20 штат меҳнат қилиш ҳуқуқи ҳақида қонун қабул қилдилар, яъни бу қонун бўйича касаба уюшмасига аъзо бўлиш мажбурийлиги, демак, юқорида айтиб ўтилган корхоналар қонуний эмас деб эълон қилинади. Шундай корхоналар борки, улар касаба уюшмасига аъзоларини ҳам ва аъзо бўлмаганларини ҳам ишга ёллайдилар. Касаба уюшмасига аъзо бўлмаганларнинг унга кириши мажбурий эмас, улар маълум вақт ичида касаба уюшмасидан четда ишлашлари мумкин. Энди касаба уюшмаси аъзоларини ишга қабул қилмайдиган корхоналарни ёллаб ўтиш керак. Бундай

корхоналарда касаба уюшмалари умуман йўқ ва ёлловчи онгли равишда касаба уюшмасини ташкил этишга ёки унга аъзо бўлишга иштиёқсиз ишчиларни ёллашга интилади.

Касаба уюшмасининг мақоми масаласида медалнинг бошқа томони маъмуриятнинг бошқа вазифаси муаммоси ҳисобланади. Кўпгина корхона раҳбарлари жамоа шартномаларининг амал қилиш соҳасининг кенгайтиши оқибатида баъзи бир асосий бошқарув қарорлари ишчилар ва маъмурият ҳамкорлигида қабул қилинадиган бўлишдан кўрақдилар. Ишбилармонлар ўйлайдиларки, бу «уларнинг қўлини» шу даражада боғлаб қўядики, натижада корхонанинг фойдали иш олиб боришига хавф тугдирди. Шу сабабли маъмуриятнинг қатъий талаби бўйича ишчилар ва маъмурият орасидаги баъзи бир битимларда шундай моддалар борки, уларда маълум қарорлар фақат маъмурият томонидан қабул қилиниши кўрсатилган. Маъмуриятнинг вазифалари оdatда шундай муаммоларни, яъни корхоналарнинг ҳажми ва жойлашган ери, товар хили ишлаб чиқаришда фойдаланиладиган ускуналар ва материаллар тури ва ишлаб чиқариш календар режаларини ўз ичига олади.

Кўпинча фақат маъмуриятнинг ўзи ёллаш, бошқа ишга ўтказиш, интизом, мансабини ошириш ва бўшатиш масалаларини бевосита ҳал қиладилар, лекин бундай қарорлар меҳнат стажининг умумий негизларига мувофиқ

иш ҳақи ва яшаш қиймати ўртасида мувофиқлик ўрнатиш каби ўз интилишида муҳим муваффақияларга эришдилар.

Баҳоларга кўра, касаба уюшмасининг барча аъзоларидан 400 фоизга яқини яшаш қийматининг ўсиш тузатмаларидан (ЯҚЎТ) бири таъсири остига тушади. Хуллас, касаба уюшмалари меҳнат унумдорлигини ошириш билан боғлиқ бўлган, фирмаларнинг қўшимча даромадларидан ўзларининг, «ҳаққоний улуши» тўғрисида музокара-лар олиб борадилар.

Иш ҳақи микдорини аниқлаб берувчи бу тўрт мезоннинг тескари томони ҳам бор. Масалан, яшаш қийматининг ўсиш тузатмалари ҳақидаги масалани касаба уюшмаси фақат нархнаво илдам ўсиб кетаётган вақтда кўтариши мумкин, лекин касаба уюшмалари оdatда нархнинг барқарорлиги ёки тушиб кетишида бу мезонларни назар-писанд қилмайди. Шунга ўхшаш, касаба уюшмаси фирманинг тўлаш имкониятини муҳим асос деб, у юқори фойда олган вақтни ҳисоблайди. Маъмуриятнинг иш ҳақи тўғрисидаги музокара-ларда турли мезонларнинг баҳосига ёндошиши принципа-лик билан фарқланмайди.

Иш кунининг узунлиги, иш вақтида бажарилган ишга, байрам кунлари ва таътил учун ҳақ тўлаш ҳамда соғлиқни суғурта қилиш ва пенсия билан таъминлаш каби қўшимча тўловлар ҳам муҳим «иқтисодий» муаммолар ҳисобланади, улар музокара-лар жарраёнида муҳокама қилинади.

МЕХНАТ СТАЖИ ВА БАНДЛИК КАФОЛАТЛАРИ

Капиталистик иқтисодда бандлик кафолатларининг йўқлиги ҳамда ёлловчилар томонидан касаба уюшмаларининг камситилишидан қўрқиш ишчилар ва уларнинг касаба уюшмаларини ташвишлантиради.

Кўпгина меҳнат битимлари таркибида бандлик кафолатларига тегишли аниқ ифодаланган, муфассал ишлаб чиқилган қондалар ушбу ташвишни ёрқин акс эттиради. Касаба уюшмалари мансабга кўтарилиш, ишдан бўшатилиш ва тикланиш ходимнинг меҳнат стажига кўра белгиланишини қатъий талаб қиладилар. Энг катта узлуксиз иш стажига эга бўлган ходим биринчи имкониятда кўтарилиши, охириги навбатда бўшатилиши, бўшатишганда эса: биринчи навбатда ишга тикланиши лозим.

МЕХНАТ НИЗОЛАРИНИ ҲАЛ ҚИЛИШ ТАРТИБИ

Тасаввур қилиш қийинки, ҳатто энг аниқ ифодаланган ва мукамал меҳнат битимларида ҳам унинг ҳаракат муддати давомида вужудга келадиган барча муаммоларни кўзда тутиш мумкин. Агар ишчилар, душанба кунини эрталаб ишга келиб, бирон-бир сабабга кўра, масалан, техник нуқсонларга кўра, завод ёпиқлигини билсалар, нима рўй бериши мумкин? Уларга «рамзий» иш ҳақини, айтишлик, икки ёки тўрт соатлик иш учун тўлаш керакми? Еки маъмурият ва касаба уюшмаси орасида энг кўп меҳнат стажига эга ва мансабининг кўтарилишига талабгор бўлган ходимга бўш ўрин (вакансия) мувофиқ келиши ёки келмаслиги тўғрисида келишмовчиликларни, ҳатто энг муфассал жамоа шартномасида ҳам кўзда тутиш мумкин эмас, бунинг учун уларни меҳнат тортишувларини ҳал қилиш тартибидан фойдаланиб, бартараф қилиш лозим. Амалда барча жамоа шартномаларида уларнинг ҳаракат муддати давомида юзага келадиган тортишувларини ҳал қилиш учун аниқ тартиб назарда тутилади.

К. ШОДИМЕТОВ,
М. РАҲМАТОВА таржималари.

